Чыла элласе пролетарий-шамыч, ушныза! *Ленин—Сталин паша верч кучедалаш ямде лий!*

Ямде лий

ВЛКСМ МАРОБКОМЫН ОРГАНЖЕ
Адрес: Йошкар-Ола, Совет пӧрт, „Ямде лий" редакций.

Таче ВКП(б)-ын XVIII съездше почылтеш

XVIII С'ЕЗД

Таче большевистский партийын XVIII с'ездше почылтеш. Таче великий Сталин Кремлевский дворецын трибунышкыжо лектын ойлаш тӱҥалеш. Калыкын йӧратыме вождьшо, родной Сталин йолташ XVIII партс'ездын делегатше-шамыч ончылан, эрыкан советский калык да пӱтынь тӱнясе эксплоатироватлалтше калык ончылан Советский элын ончыко, коммунизмыш каймаш планжым палемда.

ВКП(б)-ын XVIII с'ездше чыла советский калыклан, пӱтынь прогрессивный калыклан пеш кугу исторический значенийан лиеш.

XVIII с'езд кумшо пятилетка планым лончыла да пеҥгыдемда. Эртыше Сталинский пятилетка-шамычын йылаштышт элыштына нигунам уждымо сеҥымашым ыштыме. Мемнан дене тӱҥ шотышто коммунизмын первой фазыжым—социализмым ыштыме.

XVIII партс'ездым мемнан элысе шемер-шамыч кугу сеҥымаш дене вашлийыныт. Нуно с'езд вашеш производствышто социалистический соревнованийым эше кумдан шареныт, пашам Стаханов семын ыштат. Школлаште пионер ден тунемше-шамыч сайын да отлично тунемшаш верч, сознательный дисциплина верч соревноватлат, тыге нуно шкеныштын успеваемостьыштым саемденыт. Теве Петрова Надя (Руя-Сола НСШ, Роҥго район) южо предмет дене плохо тунемеш ыле. XVIII партс'езд вашеш тудо плохо отметкым пытарен. Кызыт сай да отлично тунемеш. Адак Руслянов Ильям налына. Тудо Шернур район, Кугу-Коклала НСШ-ыште тунемеш. Илья с'ездым чыла предмет дене отлично тунемын вашлийын. Тыгай отличник-шамычым шуко ончыкташ лиеш.

Мемнан задачына: с'езд вашеш тарватыме соревнованийым ончыкыжымат луш тарыман огыл. Эше сайын да отличнын тунемаш тыршыман.

Кажне кружок сай подаркым ямдылен

Йошкар-Оласе Пионер пӧртысӧ кружок-шамычын членышт Ленин—Сталин партийын XVIII-ше с'ездшым чапле подарке дене вашлийыныт.

Самырык авиастроитель-шамыч партийын с'ездшылан шке ыштыме авиамодельыштым пӧлӧклат.

Йошкар-Ола детский технический станцийын мастерскойыштыжо 6 № школышто тунемше В. Ховальский бензиновый моторчикан авиамодельым ышта.
Фото С. Чуршуковын.

Кружок член-шамыч—Бабушкин Георгий, Лопатин Виль, Полубарев Юра, молат самолетын вич схематический модельыштым ыштеныт.

Юный фотолюбитель-шамыч Советский власть лиймек Йошкар-Олан кугун кушмыжым ончыктышо „Наш город" лӱман фотовитриным ыштеныт да Пионер пӧртын пашажым ончыктышо фотоальбом шуын.

Кид пашам ыштыме кружокым Тамара Елисеевна Петрик вуйлата. Тудын кружокшо кызыт шуко сай подарок-шамычым ыштен. Теве нуно йошкар шелк ӱмбалан Ленин ден Сталинын силуэтыштым тӱрленыт. Адак шем бархатеш пионерский значокым да горным кучен шогышо пионерым опликаций дене ыштеныт.

Тылеч посна с'езд почылтмо лӱмеш нуно концертым ончыктат.

Начар отметкым пытарыме

Ме отрядной сборыштына ВКП(б)-ын XVIII с'ездшым начар отметкым йӧршын пытарен, дисциплиным саемден вашлияш решитленна ыле. Мутнам тӱрыс шуктышна. Ынде мемнан дисциплина саемын, тидын дене моктаненат кертына. Плохо отметкым пытараш почеш кодшо-шамычлан полшымаш чот полшыш. Теве Попован начар отметкыжым тыге пытарышна. Ме тудлан эре полшышна. Кызыт отрядыште ик начар отметкат уке.

Соломин Ваня.

Шернур средний школа, 5-ше „А" класс.

Оборонный значок дене вашлийыч

ВКП(б)-ын XVIII-ше с'ездшым Советский Союзысо пионер шамыч чапле подарке дене вашлийыт. Меат оборонный значок-шамычлан нормым сдатлен вашлияш решитлен улына ыле. Шонымынам шуктен улына. Кызыт 12 тунемшын БГТО, 46 тунемшын ПВХО значокышт уло.

Посна тунемше-шамыч кум-ныл оборонный значоклан нормым сдатленыт Теве: Иванов Гришан ПВХО, ЮВС, ГСО, БГТО, Яковлев Тихонын БГТО, ПВХО, Тымбаршев Николайын БГТО, ПВХО значокышт уло.

Тунемме ийым пытарыме жаплан кажне тунемше кум оборонный значокан лийшаш верч кучедалыт.

Яковлев Ваня.

Токтамыж НСШ, Шернур район.

Тудо ВКП(б)-ын XVIII с'ездшым хорошо да отлично отметка дене вашлийын.

Руя-Сола НСШ-те тунемше пионер (Роҥго район) Павлов Алеша.
Фото С. Исаковын.

Тудо ВКП(б-ын XVIII с'ездшым хорошо да отлично отметка дене вашлийын.

Руя-Сола НСШ-те тунемше-пионер Янцева Елизавета.
Фото С. Исаковын.

ВКП(б)-ын 18-ше с'ездше лӱмеш конкурс

Марий АССР-ысе республиканский детский технический станций ВКП(б)-ын 18-ше с'ездше лӱмеш конкурсым эртара.

Конкурсын задачыже: техника ден изобретательство пашаште у сеҥымаш-шамычым ышташ да детский технический творчество пашан школ дене кыл кучымашыжым пеҥгыдемдаш.

Конкурсышто начальный, неполный средний да средний школ-шамыч участвоватлен кертыт. Участник-шамыч конкурсыш шуко экспонат-шамычым пуэн кертыт.

Тыгай экспонат-шамычым колташ лиеш: физика, химия да моло предмет-шамыч денат учебный пособийым, тӱрлӧ машина модель-шамычым, фотоальбомым, радиоприемник-шамычым да молымат.

Конкурс 1 март гыч 1 сентябрь мартеп лиеш. Конкурсыш, то кӧ участвоватлаш шона гын республиканский детский технический станцийыш але пионер пӧртыш йодмашым колтыжо.

Конкурсышто ончыл верыш лекше-шамычлан чылаже 15 шергакан премийым ойрымо.

МЫЙЫН ПЕРВЫЙ ПОЛЕТЕМ

Вашке Советский Союзын Геройжо М. Раскован „Записки штурмана" книгаже лектеш. Тиде книгаште автор, ӱдрамаш-штурман, шкенжын чапле илыш корныжым описыватла. Улак ме тиде книга гыч отрывкым кӱчыкемден печатлена.

1934 ий, шыже. Военно-воздушный академийыште тоштo семынак занятий тӱналын.

Тиде ийыште мыйым кугу куанымаш вучен.

Пашам сайын ыштымемлан мый тудын нерген мечтатлашат тоштдымо кугу наградым налынам. Чонештыме пашалан мыйым академийын счетешыже туныктен лукташ решитлыме улмаш. Мый самолет дене самостоятельно чонештылаш тӱналам! Мый пеш чот куаненам ыле.

У, интересный илыш, у, куанен тунеммаш тӱнгале.

Мыйым аэроклубышто угыч ямдылалтше летчикшамыч группыш пуртышт.

Первой жапыште мыланем кечылан ик гана веле чонештылаш пуат ыле гынат, обижаялтын омыл.

Варажым полет-шамыч чӱчкыдын да интересный лияш тӱналыч. Но чылт чонештылаш самостоятельно огыл, инструктор дене пырля лийынат.

Пытартышлан первый самостоятельный полетын жапше толын шуо. Пеш кужу да скучный проверка тӱналe. Мыйын ямдылалтмем черет дене чыланат проверятлымек, летный частьын начальникше инструкторлан приказатлыш:

— Тудлан эше кок провозный полетым пуза.

Адакат инструктор денак чонештылаш! Но мый чыла испытаний-шамычымат мужественно эртаренам. Вашке туныктен лукшашыштым пален шогенам. Инструктор мый дечемат чот ведоволен лийын. Тудо чот шыдешкен да ойлен:

— Шукертак тылат шкет чонештылман ыле.

Пытартышлан, кужын вучымо кече толын шуо. Инструктор мыланем ойла:

— Мый дечем посна чонеште. Пытартыш полет годсо гайымак посадкым ыште.

Илышыште первой гана южышто шкет лиям, манын пеш чот куаненам. Ну вот, стартер ош флажокым лупшале, мый йӧршеш шижде газым пушым. Машина мланде ӱмбач куржеш, скоростым кугемден южышко кӱза да кукшытым налеш. Мый разборотым ыштышым. Эн йӧсыжӧ шенгелан кодо. Сай! Ынде мыйын ончылнем моло гумнысе гай инструкторын шӱштӧ шлемав вуйжо огеш кой. Инструктор ала кушто ӱлнӧ шога, наверне, волноватла: кузе мый тудын полшымыжо деч посна шинчам? Мыланем пеш весела лие. Аэродром ӱмбалан традиционный „коробочкым" ыштышым да посадкылан волаш тӱналмем годым пеленем инструктор укем йӧршынат монденам. Ӱшанен да спокойно машинам шындышым. Вара тушто гына инструктор нерген ушышкем пурыш. А тудо мый декем куржын тольо да каласыш:

— Эше тыгайымак!

Тиде приказный лийын—полетым повторитлаш.

Мый повторитлышым. Мыйым самостоятельный полетлан поздравитлышт.

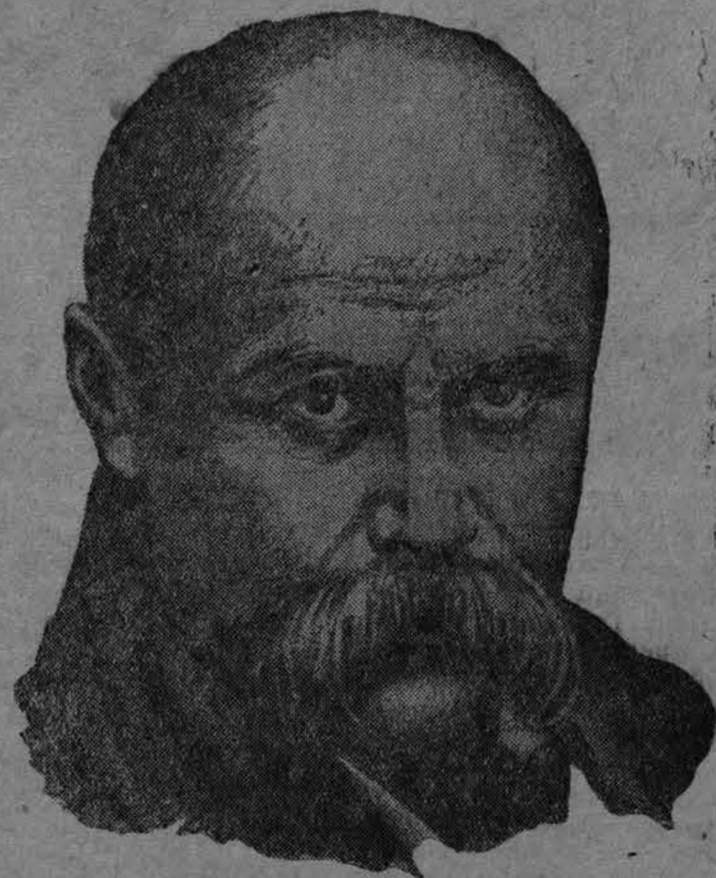
Вашке мый „змейки", „спирали", „восьмерки", „скольжение на крыло", „срывы в штопор", боевые „развороты", „петли" номер-шамычым самостоятельно ышташ тунемым.

Тыге мый летчик лийынам. Аэронавигаций нерген шинчымашке самолетым самостоятельно вангаен моштымаш ешаралтын.

Советский Союзын Геройжо М. РАСКОВА.

Советский Союзын Геройжо М. Раскова йолташ.

Т. Г. Шевченко.

Казаков Миклай

ТАРАС ШЕВЧЕНКО

Чинчылалтын лупс возеш
Нур ӱмбак эрдене.
Лупс ӱмбачын ошкылеш
Кӧ, могай айдеме?

Тӱсшӧ—нойышо сынан,
Вуйышто—папахе.
Чарналта да ик жаплан,
Ошкеда умбаке.

Кӧ тынаре эр эрден
Кайыш нур ӱмбачын?
Кӧ тынаре муро ден
Шергылтарыш таче?

Тиде—мурызо Тарас
Эл ӱмбаке лектын.
Кажне ийын савырна
Шочмо мландыж деке.

Ончалеш да куана:
Мочол у вашталтыш!
Тыште ыле степь гына,
Кызыт-поезд шӱшкалтыш.

Днепр ӱмбалне йӱдымат
Кечывал гай волгыдо.
Ӱдыр-каче юарлат,
Муралталыт йонгыдын.

Вынер кӱпшла койылдек
Пеледалтын вишня.
Шарлалт вочшо степь воктен
Машина йӱк лашне.

Йырым йыр пашаланат
У айдеме шамыч.
Модын, вошттыл чыланат
Эл пашаш шӱнгыч.

А Шевченко йырым-йыр
Колтеда саламжым.
Теве славный бригадир
(Тудын унукаже),

Кидшым кӱшкӧ нӧлталеш,
Шыргыжше тӱс дене,
Шокшын-шокшын ӧндалеш
Мурызо айдемым.

Калык чонышко пураш
Муынат сравочым,
Калык илышым мураш—
Самый шокшо строчкым.

Ой Днепро, Днепро, йогал
Украина гыч умбаке,
Йогынет ден нангаял
Шолшо муро-влакым...

Эр эрдене тарванен
Ошкеда Шевченко,
Илыш сылнын тӱзланен—
Пуйто у пушенге.

Ок уж ынде орлыкан,
Тулык Катериным,
Ындаралтше калыкан
Тошто Украиным.

Тыйын мур, кугу Кобзарь,
Калык чап ден темын;
Курым кайже кеч мызар
Тыйын мур шӱмна воктене.

Йӧршын весе мландына
Йӧршын весе—Киев.
Тыгай годым чылт яра
Нигузе от кие.

Пантеоныш пуреныт
Гений шамыч дене:
Тушто—Пушкин—мур гигант,
Тушто—Руставели...

СССР-ште ТРУД—ЧЕСТЬ ПАША, ЧАП ПАША ДА ДОБЛЕСТЬ ДЕН ГЕРОЙСТВО ПАША

О. ЛЕОНОВА

СССР Верховный Совет депутат

Шерге йоча-шамыч! Тӱняште тендан деч пиалан йоча-шамыч уке улыт. Социализм эл деч моло вере нигуштат йоча-шамычын вниманий да йӧратымаш дене окружитлыме огыл.

Партий ден правительство, уло советский калык тыланда тунемаш, канаш сай условийым ыштеныт. А капиталистический эллаште тыгай условий нерген мечтатлаеват огыт керт. Капиталистический эллаште шӱмӧр калыкын миллион дене йочашт шужен, йӧсланен илат. Нуно школыш коштнешт гынат, коштын огыт керт. Капиталистшамычын правительствышт вооруженийлан шуко оксам кучылтыт. Калык образованийлан оксам пеш шагал ойырат.

Мемнан элыште школшамыч ий гыч ийыш шукемыт. Мемнан дене всеобщий обязательный начальный обученийым илышыш пуртымо, 33 миллион йочашамыч школышто тунемыт. Советский йоча шамычлан пеш шуко школ, дворец, пионер пӧрт, йоча клуб, йоча театр, йоча парк-шамыч улыт. Советский йочашамыч шкенуштыя пиалан да весела илышыштлан отличо да сайын тунемаш обязан улыт. Вет Ленин-Сталин партий йоча-шамыч верч кугун тырша.

Мемнан великий социализм элыште труд—честь паша, чап паша да доблесть ден геройство паша.

Капиталистический эллаште йоча-шамыч пеш неле пашам ыштат, орланат. Мемнан дене йоча шамычын пашашт—тунеммаште шотлалтеш.

Партий ден правительство, профсоюз-шамыч лодырь, летун, прогульщик, производствышто дисциплиным пудыртышо-шамыч ваштареш пенгыдын кучедалаш ӱжыт. Кӱртньӧ гай паша дисциплина—социалистический производствын основыжо, школлашат пенгыде, сознательный дисциплина лийман.

Пашаште порядок лиймаш—пашам ятыр кушталемда, адакшым жапым аныкла. Садланак, йоча-шамыч, школышто да мӧнгыштат порядок верч, чын режим верч кучедалза. Тыге тендан успеваемостьда нӧлталтеш. Тидлан те куанаш, пашам эше утларак йӧраташ тӱналыда.

Туге гынат, эше мемнан партийын, мемнан родиным требоватлымышт семын пашам огына ыште. Тидым тунемме ийын первой пелийже раш ончыктен.

Школлаште плохо отметкан-шамыч эше шукын улыт. Тиде—йогыланымаш ден небрежностьын результатышт. Школлаште дисциплина начар шындыме. 45 минутан урок верч кӱлын кредалмаш уке. Южо йоча-шамыч мӧнгӧ пумо пашам кӱлеш семын, честно огыт шукто.

Кызыт тунемме ийын кумышо чыркше кая. Ме, туныктышо шамыч, да те, йоча-шамыч, тиде ситыдымаш-шамычым пыташ тыршашна кӱлеш. Ме тунемме ийым отлично отметка дене да ик второгодник деч посна пытарышаш улына.

Шинчен лийза, вет те, у, эше чапле илышым, коммунизмым строитлаш ямдылалт кушкыда.

У, чапле илышым—коммунизмым строитлаш—шинчымаш кӱлеш. А шинчымаш налаш туге тунемаш кӱлеш, кузе мемнан деч мемнан партий, мемнан великий да йӧратыме учитель Сталин йолташ требоват

Великий поэт Т. Г. Шевченкон шочмыжлан 125 ий темын

Т. Г. ШЕВЧЕНКО

ЛИЛИЙ

„Изием годым молан мыйым
Ышт йӧрате енг-влак?
Кушкын шуым да молан мыйым
Нуно пуштыч рвезымак?
Ынде палатыште молан
Нуно мыйым саламлат,
Да царевна манылдат,
Мыйын тӱс деч шинчаштлан
Ойырлаш ок лий? Ӧрмалгат,
Огыт пале, мыйым кушко чыкашат!
Тый каласе, шоляш,
Королевский пеледыш"
„Мый вет ом пале, акай",
Королевский пеледыш
Йошкар чевер вуйжым
Лилийын ошо, кумык лийше
Чурий декже лишемден
Шкевжын вуйжым намиен.
Лилий шортын, тудо шортын
Шинча-вӱд дене лупс ден...
Лилий шортын каласен:
„Шоляш, тый дене
Шукертсек ме йӧратена,
А мый шым ойло тыланет,
Кузе айдем лийын иленам,
Кузе орланенам.
Молан вара... авамже,
Ойгырен эре илен
Да мыйым, тудо шке азажым
Ончен, эре ончен
Да шортын. Мый ом пале.
Шоляш, каласе тый мылам!
Кӧ ыштен тудлан осалым?
Мый аза улынам,
Модынам, куаненам,
А авам эре кошкен
Осал паным вурсен,
Чот шудалын-карген,
Вара колен... а мыйым пан
Пукшаш йӱкташ тӱнгале.
Тыге теве кушкынам,
Ош палатыште илалын.
Мый шым пале байстрюк*) улмем
Да тудын ӱдыржӧ улмем.
Пан умбаке кудалын,
А мыйым кодалын.
Тудым енг-шамыч каргеныт
Да усадьбым йӱлалтеныт...
Мыйым молан,—мый ом пале,
Нуно пуштын огытыл.
Только кужу ӱп-пунемым
Тӱредалын, шӱкшӱ вургемым
Вуйыш пыштышт, вошты-льыч,
Даже южо еврей-шамыч
Шӱведеныт ӱмбакем.
Теве тыге, шоляшем,
Лийын тӱняште мый денем!
Рвезе, мӱчык курымем
Енг-влак ышт пу эртараш
Эрыкым. Мый колышым
Савэр воктен телым,
Ш‿шым петырыш лышташ,
Шӱгар воктен пеледыш ден,
Лум гай ош пеледыш ден
Чодрам куандаренам.
Телым енг-влак... юмыжат,
Пӧртыш мыйым ышт пурто;
А вот шошым, пуйто, чудым
Мыйым нуно ончепыт.
Ӱдыр-шамыч ӱп-пунемыш
Мыйым пунышт вара лӱмденыт
Лилий—лум пеледыш;
Мый тӱнгальым пеледаш
Чодраштат, пӧртыштат,
Тыгак ош палатыштат.
Каласе мылам, шоляшем,
Королевский пеледыш,
Молан юмо мыйым
Пеледышым ыштыш?
Мыйым пуштшо енг-шамычым,
Авам пуштшо енг-шамычым
Куандарашлан... милосердный
Святой юмо, поро кумылан!...
Шортын колтыш лилий.
А пустой королевский
Йошкар чевер вуйжым
Лилийын ошо, кумык лийше
Мотор чурий декже
Шкенжын вуйжым лишемден.

Киев. 1846.

ИЗИР ЭВАН кусарен.

*) Незаконнорожденный икшыве.

Т. Г. Шевченко

* * *

Ой тумер—кугу чодра!
Пеш поян ачатше:
Талук мучко кум гана
Вет чикта тылатше...
Ужар шовырым чикта
Тыланет эн ончыч,—
Ӧрын шканже шке тунам
Ӱмбакетше ончыш...
Сылне ӱдырым ончен
Тудын теме шерже,—
Шӧртньӧ роза ден тунам
Леведеш тумержым.
Эн мучашлан ош мыжер
Ӱмбакет камбозо,—
Колянен да пеш ноен
Ачат малаш возо.

1860 ий, 15 январь.
С-Петербург.

Казаков Миклай кусарен

Т. Г. ШЕВЧЕНКОН ЙОЧА ЖАПШЕ

Тарас Григорьевич Шевченко 1814 ийын 9 мартыште (тошто стиль дене 25 февральыште) Киевский губернийысе Моринцы селаш шочын. Йочан шочмекыже Шевченкон ешыже пошкудо Кирилловка селаш кусна.

Шевченкон йоча жапше куанымашдыме лийын. Шевченкон ачаже ден аваже помещик Энгельгардтын крепостнойышт лийыныт. Баринлан нелэ, вий кертме деч уто пашам ыштымаш, крепостной - шамычым шучкын эксплоатироватлымаш енг-шамычым колымашыш вашке шуктен. Тараслан 9 ий теммек тудын аваже колен. Изи-ава толмеке. Тарасым шӱрдылаш тӱнгалыныт.

Аважын колымыжо деч кок ий вара Тарасын ачаже колен. „Уто логарым" пытарашлан лийын, изи ава Тарасым туныкташ дьячоклан пуа. Туныктымаш розг дене эртен.

Тунеммаште нелэ условийым ончыде йоча грамотым чот йӧратен. Тиде ийлаште Тарасын художественный талантше развиватлалташ тӱнгалын. Тудо эре шкенжын пелен изи книгам коштыктен, тушко сӱретлен. Тарас изи улмыж годымак эрык нерген, умбакыже тунемаш нерген шонаш тӱнгалын.

Т. Г. Шевченко рвезыже годым. Тиде сӱретым Т. Г. Шевченко шке сӱретлен.

У илышым, у туныктышо-шамычым кычалын. Тарас тунам шке малярышт-шамыч дене славитлалтше Хлебновка селаш каен. Ик ялысе маляр Тарасын сӱретлаш кугу способностям улмыжо нерген пален налын, но йочан помещикше деч йодде тудым шке декше туныкташ налаш лӱдын. Адак Тарасын нимогай документшат лийын огыл. Разрешений налашлан тудо помещикын именийыш управлятлыше дек каен. Управляющий тунемаш разрешенийым пуышаш олмеш толковый, грамотный Тарасым барский двориаш налгаен да кухньышто пашам ышташ шогалтен. Тыште Тарас пеш ор тӱнгалын ятыр кас марте пашам ыштен. Тудлан паренгым мушкаш, лавран ате-шамычым, кастрюльым мушкаш заставитленыт.

Вашке Тарасым барин дек комнатный слугалан кусареныт. Тидын денат Тараслан куштылгак лийын огыл.

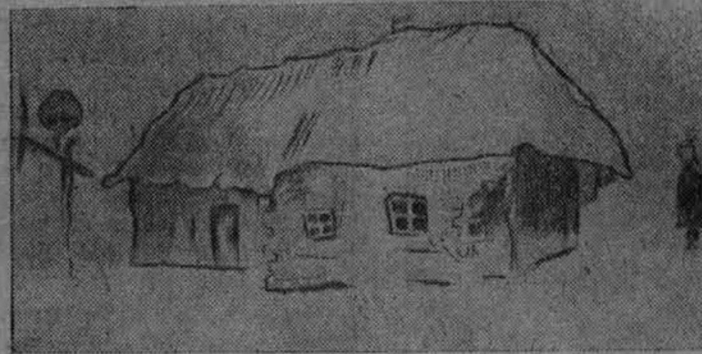
Тудлан сӱретлаш запретитленыт. Но чарымым, лӱдыктылмашым, кырымашым ончыде (Тарасым сӱретлымылан ик гана конюшньышто пеш чот кыреныт), йоча йӧратыме пашажым кудалтен огыл.

Кунам барин Петербургыш куснен, Тарасым вес крепостной прислуга-шамыч дене пырля тудын деке этап дене наягаеныт. Теле пеш йӱштӧ лийын, а Тарасын кем пундашыже шӱтлен улмаш Йол парням йӱштылан пуаш огыл манын, Тарас кемжым ик йол гыч весыш вашталтыл чиеден, пыкше гына Петербургыш толын шуын.

Тыштат баринлан прислуживатлен. Тарас йӧратыме пашажым кудалтен огыл. Тудо картинка-шамыч гыч сӱретлылын, шке ыштыме изи книгашкыже натура гыч сӱретым ыштылын. Тарасын пенгыдылыкше да сӱретлымашым чот йӧратымашыже Энгельгардтын вниманийышкыже логалын. Барин талантливый рвезым крепостной художникым ышташ решитлен.

Рвезе жапыштыже Т. Г. Шевченко поэтический пашамат тӱнгалын. Нелэ илышым ончыде, царский жандарм да чиновник-шамычын эскерымыштым, „возаш да сӱретлаш" запретитлымым ончыде Тарас Григорьевич Шевченко шкенжын йӧратыме пашажым ыштен да варажым украинский калыкын великий поэтше лийын.

Вл. ПОПОВ.

Тиде хаташте Т. Г. Шевченко шочын. Шевченкон карандаш дене ыштыме сӱретше.

ТАРАСЫН МЕЧТАЖЕ ШУКТАЛТЫН

Киевщина дене, Канева лечын мӱндырнак огыл, Днепр сер воктене чонгата коеш. Тиде чонгата ӱмбалне шӱгар уло. Тиде шӱгарыште великий калык поэт Тарас Григорьевич Шевченкон остяникше-шамыч кият. Тарас колен, но тудын мурыжо-шамыч мемнан шӱмыштына илат. Шевченкон мурыжо-шамыч нигунамат огыт мондалт, огыт пыте, нуно курым гыч курымышко илен толыт.

Украинский калык чыла шкенжын поэтический талантшым Тарас Шевченконышто ончыктен пуэн. Тарас Григорьевич Шевченко крепостной кресаньыкын эргыже улмаш да тудо шкежат крепостной лийын. Шевченко шкенжын йонгыдо стих ден поэма-шамычын строкашкышт калык мурын кугу вийжым, калыкын чыла ӱшаныможым, пӱтынь ненавистьшым пуртен. „Кул деч посна да пан деч посна" у, пиалан илыш нерген калык мечта—тиде великий калык поэтын произведений-шамычыштыже тӱнжӧ. Тарас Шевченко изинекак шкенжын художник лийшашыжым пален. Тудо шкенжын замечательный талантшым самодур да пий ашныше помещик Энгельгардт дене пеш нелын илымыже годымак виянгден шоген.

Тарас Шевченко знаменитный художник Брюлловын ученикше лиеш. Тудым крепостной гычын оксам тӱлен утарыме.

Т. Г. Шевченко самырыкше годымак „Кобзарь" лӱман шкенжын стих-шамыч сборникшым луктын (Кобзарь—калык мурызо). Тиде сборникым калык кугу куанымаш дене вашлийын. Шевченкон стихше-шамыч Украина мучко революционный прокламаций семын шарленыт. Нуно ындыралт илыше шамычын ӱшанымыштым тарватеныт, пан ден царский чиновник-шамычым лӱдыктылыныт. Царский жандарм-шамыч поэтым арестоватлат да Петербургыш колтат, вара казаматыште шинчыктат. Пытартышлан великий поэтым Оренбургский корпусыш рядовой салтаклан колтат, тушто тудлан возаш да рисоватлаш чарат.

Салтакыште лу ий ила. Тыште лу ий ындыралтеш. Лу ий палач шамычын мыскылымаштышт, тюремщик-шамычын казармыштгышт возаш да рисоватлаш чарымаште ила. Но мурыжо онг тичак темеш. И штрафан салтак пуста степьыш, крепостной пырдыж вес могырыш лектын тетрадешыже то пламенный, то шыдешкыше, то лирический стих-шамычым шолып возгален. Тудо шкенжын стих-шамычыштыже украинский степьысе сӱретым родной шӱмжӧ дене ончыкта, калыкын ындыралтмыжлан шортеш, калыкым кугыжа ден помещик шамыч ваштареш восстанийым тарваташ ӱжеш.

Тарас лудшын шӱмышкыжӧ тыгай лийын толеш. Тудо калыкым пеш чот йӧратен, эксплоататор кашакым кугу ненависть дене ончен. Шевченкон 80 ий ожно возымо стихше-шамыч кызытат йӱкшен огытыл. Великий калык поэт мемнан дене, пиалан да весела социалистический калык дене мутлана.

Поэтын „кул деч посна да пан деч посна" у, пиалан илыш нерген мечтатлымыже шукталтын.

Ленин—Сталин знамя дене, калыкын дружный да пиалан ешыштыже Советский Украина пеледеш.

Поэт-орденоносец

А. СУРКОВ.

Т. Г. ШЕВЧЕНКО

МАДРИДЫШТЕ ПЕРЕВОРОТ

6 март вашталеш йӱдым Мадридыште переворот лийын. Властьым руалтен налше переворотын участникше-шамыч „Оборона национальный совет" манмым ыштеныт. Тушко центрысе армий главнокомандующий генерал Касадо, правый социалист, Всеобщий пашазе союзын ик руководительже, предатель Кобальерон сторонникше, троцкист-шамыч дене кылдалтше, левый партийын членже да анархист-шамыч пуреныт.

Касадон предложенийже почеш, генерал Миаха „Оборона национальный совет" председатель постым налаш келшен.

Английский печатьын шотлымыжо почеш, переворотын цельже—генерал Франко дене мирым заключитлымаш. Очыни, генерал Франко переворотын руководительже-шамыч дене шке жапыштыже келшен шуктен, да Негринын правительствыжым кораҥдаш решитленыт.

5 мартыште Картахена гарнизонышто мятежым ышташ тӧчымаш лийын. Мятежым пызыралме.

Мадрид ден Валенсийысе положений

7 март эрдене республиканский войска „Оборона национальный совет" манме вашталеш восстатлен. Восстаний Мадрид ворота лишнак тӱҥалын. Мадрид гыч пычал дене да пулемет дене лӱйкалымаш йӱк шокта.

Гавас агенствын Валенсия гыч увертарымыже почеш, кодшо йӱдым, „Оборона национальный совет" дене келшымек, валенсийский гражданский ден военный власть-шамыч коммунистический партийын да тудын дек ушнышо организаций-шамычын помещенийыштым заниматленыт. Икмыняр еҥым арестоватлыме.

Теле кечын канаш годым Пешак сае мунчалташ.

Фотоэтюд М. Чуршуковын.

Мый ынде почеш кодшо омыл

Тунемаш чот тыршем ыле гын, мыйын икымыше чырыкыштак плохо отметке огеш лий ыле.

Чынак, тунам мый айда йӧра манын тунемынам. Книга тунам чыла уке ыле, садлан урокышто возымо конспектым гына ончалынам.

Йолташ-шамыч деч начарын тунемаш кугу намыс. Адак туныктышылан тиде сай огыл—вет тудо чылаштымат ик семынак туныкта.

Кокымшо чырыкыште мый плохо отметкым йӧршын пытарышым. Ынде мый уло кумылем дене сайын тунемаш тыршем. Отличник-шамыч дене кылым кучем, нуно мыланем чот полшат, мыйын книга уке годым книгам лудаш пуат.

Кызыт мый тунеммашым саемденам, посредственно отметкем уке. Ынде мый шкеат йолташем-шамычлан полшен кертам.

Алексеев Хрисан.

Элнет-тӱр начальный школа, Морко район.

Звенаштына начар отметка дене тунемше иктат уке

Мый шкеван школысо 1 номеран звенаште вожатыйлан пашам ыштем. Звенаште 8 пионер-шамыч улыт. Нунын коклаште 2 тувемше ударниклан шотлалтыт. Начар отметка иктынат уке.

Лоскутова Фая ден Дьяконов Толя звенаште эн активный пионерлан шотлалтыт. Тунеммаштат ударник улыт. Поведенийышт отлично. Вий шутымышт семын шеҥгелан кодшо-шамычлан полшен шогат.

— Кумышо чырыкыште сай да отлично отметкам налына, манын мыйын звенасе пионер-шамыч кутырат.

Мый пионер пашам йӧратен ыштем. Пашам ыштышем старший пионер вожатый Володя Крылов эре полшен шога.

Глухарев Коля.

Роҥго средний школа, 7-ше номеран пионер отрядысе 1 номеран звена вожатый.

КУГЕШНЫЛАШ ОК КӰЛ!

Южо тунемше-шамыч отлично отметкым налам манын моктанен коштыт. Мый садак чыла шинчем манын, урокланат огыт ямдылалт. Вара отлично огыл, посредственно отметкымат пыкше-пыкше налыт.

мат ончалын огыл да химий дене упражненийымат ыштылын огыл.

Шукерте огыл письменный паша лие. Мемнан отлично налшаш Даниловет письменный пашам плохылан ыштен. Химий дене

Письменный паша деч ончыч

Письменный паша деч вара

Теве мемнан классыштат тыгай тунемше-шамыч улыт. 7-ше классыште кок ийлан шинчыше Данилов Ваня: мый кумышо чырыкыште химий дене садак отлично отметкым налам, манын моктанен кошто.

Чыла шинчем, манын шонен, тудо конспектшытӱҥ формул-шамычымат огеш шинче улмаш.

Тудо велэ огыл, 6-шо ден 7-ше класслаште шке мутыштым шуктыдымо-шамыч молат улыт.

Принцев Саня.

Нурӱмбал НСШ.
Морко район.

VIII-ше народно-революционный армийын сеҥымашыже

„Сивьхуажибао" газет 8-ше народво-революционный армийын кок тылзе (декабрь—январь) жапысе боевой пашажын итогшо нерген статьям печатлен.

Китайский калыкын героический армийже японец-шамычлан виян ударым ышта. Тиде кок тылзе жапыште 10.753 японец колен да сусырген. Тӱжемат пелэ утла еҥым пленыш налме. Японец-шамыч деч 2.703 винтовкым, 66 кушты лго пулеметым, 4 бомбометым, 3 пушкым, 11 минометым, 12 автомобильым да шуко имне ден повозко-шамычым шупшын налме. Китаец-шамыч ик японский танкым шалатеныт.

8-ше революционный армийын отрядше кӱртньӧ корно полотнам 37 гана шалатеныт. 8 кӱварым сӱмыреныт, 12 воинский эшелоным кӱртньӧ корно деч ӧрдыжкӧ шӱкалыныт, 19 автомашинам пытареныт, 1 японский катерым да боеприпасан 1 джонкум вӱд йымак пуртен колтеныт.

8-ше армийын японец-шамыч вашталеш кредалмашеш декабрь ден январь тылзылаште 5751 еҥ коленыт да сусыргеныт.

Тиде кок вяш испанский аза. Фашист-шамычын олам бомбардироватлымышт годым тудын вуйжо сусырген.

Германия укреплениймым ышта

Германский правительство Польша вектенысе восточный границыште кугу укреплений линийым ышта. Кызыт Польша граница воктенсе шуко районлашке турист-шамычым огыт пурто.

УЧИТЕЛЬЫН КАҤГАШЫЖЕ

Диктантым возаш мӧҥгыштӧ кузе ямдылалтман

Социалистический обществым ышташлан грамотный еҥ-шамыч кӱлыт. Тыландат, йоча-шамыч, грамотный лияшда кӱлеш.

Отлично тунемше-шамыч коклагычат шукышт диктантым начар возат. Тиде—школлаште грамотылан туныктымо пашашке вниманийым шагал ойырымашым ончыкта. Тунемше-шамыч письменный пашалан шагал ямдылалтыт да ончыч ыштыме ошибка-шамычымак шуко пачаш возат.

Диктант—тунеммаште кугу да ответственный паша, тудо сайын ямдылалтмашым йодеш. Мӧҥгыштӧ диктантлан тыге ямдылалтман.

Первояк, ончыч возымо письменный паша гыч ошибка-шамычым изи блокнотыш тӧрлатен возен лукман. Тыге вес гана возымо годым тиде ошибка-шамычым ушыш налат.

Шкетынат мӧҥгыштӧ диктантлан сайын ямдылалташ лиеш. Иктаж могай классиын книгаже гыч отрывкым налын, тудым лудын лекман. Вара кажне предложенийым посна ывып лудын, кажне мутын возалтмыжым ончаш кӱлеш. Эше ик гана слог дене йӱкын лудын, книгаш ончыде тудо предложенийым возыман. Возымыдам книгаште возымо дене тангастарыза. Ошибка-шамыч уке улыт гын, тидын семынак моло предложенийымат возыза. Уло гын—йошкар карандаш дене тӧрлатен, тиде предложенийымак угыч возаш кӱлеш. Тыге ошибка-шамычым йӧршеш пытарымеш пачаш-пачаш возыман.

Адак тыге лиеш. Тунемше шуко пачаш лудын лекмек, чыла текстым наизусть шинча. Тунам тудо текстын чыла предложенийжымат книгаш ончыде воза, вара возымо пашажым проверяя. Ошибка-шамыч уке улыт гын, пашажым тугак кода. Йоҥылыш лиеш гын, йошкар карандаш дене тӧрлатымек адак тошто семынак йоҥылышым йӧршеш пытарымеш возаш кӱлеш.

Тыгай диктантлан наизусть тунемме почеламутым налаш лиеш, но текстше кугу ынже лий.

Диктантлан шукынат ямдылалташ лиеш. Кок-кум еҥ, але шукын ӱстел йыр погынен шинчытат, икте диктоватла, молышт возат. Диктоватлаш сайын лудшо тунемшылан пуаш кӱлеш. Вара пашам ноген тудо книга дене таҥгастара. Тыге кӧн кузе диктантлан ямдылалтмыже палале лиеш. Тыгай диктант арнялан 2—3 лийын кертеш.

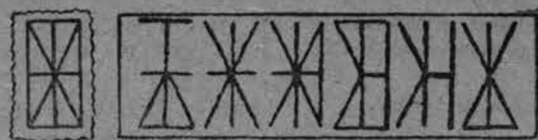
Мутат уке, те тидын семын диктантлан ямдылалтыда гын, тендан письменный пашаштыда ошибка-шамыч шагал лийыт да варажым йӧршеш пытат.

ВОРОНЦОВ Н. П.

У-Тор'ял район,
Немда НСШ.

Олан лӱмжӧ

Тиде задачым мемнан деткорва Ателкин Севастян Йола-сал район, Выржыкан НСШ гыч колтен. Тыште ик олан лӱмжым возымо. Тудым шолавелнысе ключ полшымо дене палаш лиеш. Палымыда нерген мемнан деке увертарыза. Могай ола? Кузе те паленда?

Могай поэт?

Тиде сӱретын йырыштыже ик поэтын лӱмжӧ ден фамилийжым возымо. Поэтым палашлан возымым ик кугытан клетке гоч лудаш кӱлеш. А покшелне тудын книгаже. Книга лӱмым палашлан пурла велне ончыктымо ключ дене пайдаланаш кӱлеш.

Логогриф

„К" дене—пондашан,
„К" деч посна—изи еж.

Отв. редактор— И. М. МУЗУРОВ.

Упол. Маргдавлита № А—207. Йошкар-Ола, Маргосиздатын типографийже.